

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
Факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини
Волошиної
Кафедра дошкільної освіти**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ УЯВИ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Студентки 2 курсу МДПЛЗ групи
Освітньої програми 012 Дошкільна
освіта.

Спеціальності Дошкільна освіта.

Початкова освіта

Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Ступеня вищої освіти магістра

Романченко Дар'я Володимирівни

Використання чужих ідей,
результатів і текстів мають
посилання на відповідне
джерело

Науковий керівник Мнишенко К.В.,
старша викладачка, докторка філософії (PhD)

(прізвище та ініціали, посада, вчене звання, науковий ступінь)

Д.В. Романченко

Розширена шкала

Кількість

балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____ Л. Є. Перетяга

(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____ О. В. Колосова

(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Н. О. Пахальчук

(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ О. В. Шикиринська

(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
 РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОЇ УЯВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА ШЛЯХІВ ЇЇ РОЗВИТКУ	11
1.1. Теоретичний аналіз наукових підходів із вивчення проблеми розвитку уяви особистості у дослідженнях учених	11
1.2. Театралізована ігрова діяльність як засіб розвитку творчої уяви у дошкільному віці.....	23
1.3. Особливості розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку.....	
Висновки до першого розділу.....	40
 РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРАКТИЦІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	42
2.1. Використання театралізованої діяльності у практиці закладів дошкільної освіти.....	42
2.2. Експериментальна робота з виховання старших дошкільників засобами театралізації.....	61
2.3. Результати експериментальної роботи з використання театралізованої діяльності у вихованні особистості дитини.....	72
Висновки до другого розділу.....	77
 ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
ДОДАТКИ.....	89

ВСТУП

Актуальність дослідження. Впевнені кроки освіти України до Європейського простору відображено у основних державних документах: Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту» [26], державній програмі «Концепція педагогічної освіти». Основною метою формування справжнього громадянина України є всебічний розвиток його особистості. Підвалини такого розвитку закладаються у дитинстві завдяки інноваційній, прогресивній дошкільній освіті. Важливу роль у структурі особистості нового українця відіграє розвиток його творчих здібностей, у основі яких - розвинена творча уява. Необхідність розвитку творчості, творчої уяви дитини відображається у державних програмах, зокрема «Українське дошкілля»[49]. В них акцентується увага на розвитку творчого мислення, фантазії, уяви дитини, її здатності до творення нового, незвичного. Дошкільна освіта потребує створення придатних для цього умов, всілякої підтримки творчої ініціативи дитини, її активності, самостійності, формування нахилів до дослідництва, експериментування, здатності до творення нового.

Уява — це психічний процес створення людиною нових образів на основі її попереднього досвіду. Чим багатший досвід людини, чим більш розвинутими є її інтереси, потреби, тим яскравішою і різноманітнішою є уява. Але життєвого досвіду у дошкільника ще недостатньо, тому дослідження методів, засобів та процесів розвитку його уяви є нагальною та актуальною проблемою. Означеною проблемою займалися як зарубіжні (Дж. Гілфорд, С. Меднік, П. Торренс, Р. Стернберг), так і вітчизняні науковці.

Значний внесок у дослідження проблеми розвитку творчої уяви, її шляхів та особливостей зробили українські науковці. Праці багатьох провідних українських методистів-дослідників (А. Богуш, І. Барташнікової, В. Волкової, Т. Березовської, Т. Піроженко) свідчать про усвідомлення важливості теоретичної і практичної розробки проблеми розвитку дитячої уяви, фантазії та творчості в цілому.

Зокрема, Р. Павелків детально досліджує процес уяви, його види, операції та функції. О. Вільчинська акцентує увагу на вікових особливостях розвитку уяви, а І. Барташнікова вивчає уяву як основу творчих здібностей. М. Коваленко визначає педагогічні умови, необхідні для розвитку творчої уяви. І. Грузинська надає стислий

узагальнений огляд попередніх досліджень, акцентуючи на значущості уяви у загальному творчому розвитку дітей.

Особливо важливою є проблема пошуку засобів розвитку творчої уяви у середовищі дітей шостого року життя, для яких уява - є основним новоутворенням віку. Ефективною та зручною формою такого розвитку є залучення дітей до ігрової театралізованої діяльності. Як відомо, театралізована діяльність є однією з основних видів художньо-продуктивної діяльності, визначених у державній програмі «Українське дошкілля». Але, слід зазначити, що є протиріччя між чіткою регламентацією структури ігрової театральної діяльності й необхідністю ефективно формувати творчу уяву дошкільників

Розв'язання означених протиріч вимагає нових підходів до організації театральної ігрової діяльності у дитячому дошкільному закладі, удосконалення її як однієї з форм навчання, розвитку, впровадження в практику ефективних технологій, які сприятимуть розвитку творчої діяльності та індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку.

На основі визначених суперечностей, аналізу психолого-педагогічної літератури, а також у результаті вивчення досвіду роботи вихователів дошкільних закладів, була сформована проблема дослідження. Вона полягає у теоретичному осмисленні педагогічних умов, що забезпечують достатній рівень розвитку творчої уяви засобами театральної-ігрової діяльності та впливу цих умов на розвиток творчої уяви дитини 6 року життя.

Вище зазначене зумовило вибір теми роботи: **«Розвиток творчої уяви дітей старшого дошкільного віку у процесі театралізованої ігрової діяльності».**

Об'єкт дослідження – процес розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження – психолого-педагогічні умови розвитку творчої уяви у процесі організації театралізованої ігрової діяльності дітей дошкільного віку.

Мета кваліфікаційної роботи: виявити, теоретично обґрунтувати, провести моніторинг рівня розвитку творчої уяви дошкільників, визначити шляхи її розвитку у процесі театралізованої діяльності.

Обрана мета зумовила такі **завдання дослідження:**

1. Визначити теоретико-методологічні підходи до вивчення проблеми

розвитку уяви та творчої уяви дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої ігрової діяльності.

2. Виявити критерії, показники, рівні та динаміку розвитку творчої уяви у старшому дошкільному віці.

3. Експериментально визначити та перевірити педагогічні умови розвитку творчої уяви старших дошкільників.

Методи та методики

У процесі дослідження для досягнення мети, розв'язання поставлених завдань використано комплекс методів:

а) теоретичних: теоретико-методологічний аналіз проблеми, систематизація наукових літературних джерел, порівняння та узагальнення даних;

б) емпіричних: спостереження за активністю дітей у театральній ігровій діяльності; анкетування батьків, вихователів; метод аналізу продуктів діяльності, тести Т.Пашукової та П.Торанса для визначення рівня розвитку продуктивності уяви, методи математичної статистики.

В роботі ми використали комплекс **методів дослідження:**

– *теоретичного рівня* (вивчення, аналіз узагальнення наукової та методичної літератури з теми дослідження; аналіз навчальних програм);

– *емпіричного рівня* – опитування (бесіда; анкетування вихователів), педагогічне спостереження за дітьми; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, прикінцевий етапи);

– *методи математичної статистики* (статистичне опрацювання результатів експериментальної роботи та їх інтерпретація).

Наукова новизна дослідження: визначено й науково обґрунтовано сутність феномена «театралізована діяльність у вихованні особистості дитини»; розроблено структуру означеного конструкту (пізнавальний, емоційно-мотиваційний, поведінковий компоненти); визначено й обґрунтовано педагогічні умови організації театралізованої діяльності у вихованні особистості дитини. Науково обґрунтовано й апробовано модель та експериментальну методику організації театралізованої діяльності у вихованні дітей дошкільного віку; уточнено поняття «виховання». Подальшого розвитку набули теорія й методика організації театралізованої діяльності у вихованні особистості дитини.

Практичне значення отриманих результатів. Результати проведеного дослідження, узагальнені у методичних вказівках, можуть бути використані вихователями закладів дошкільної освіти (ЗДО) для створення умов розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку шляхом залучення їх у ігрову театралізовану діяльність, а також в системі професійної підготовки студентів при викладанні навчальних дисциплін з дошкільної, вікової та педагогічної психології, методики викладання тощо.

Апробація і впровадження результатів дослідження. Основні теоретичні положення і висновки магістерського дослідження обговорювалися і позитивно оцінені на Всеукраїнських науково-практичних конференціях. Результати експериментально-наукового дослідження відображені у опублікованих 2 статтях:

1. Романченко Дар'я. Розвиток творчої уяви дітей старшого дошкільного віку в процесі театралізованої ігрової діяльності. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної і початкової освіти: збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (наукове електронне видання). Вінниця: ВДПУ, 2024. С. 377-380.
2. Романченко Дар'я. Театралізована ігрова діяльність як засіб розвитку творчої уяви у дошкільному віці. *Всеукраїнська науково-практичної конференції з міжнародною участю Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя. (Школа методичного досвіду)*. 21-22 листопада 2024 р. Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського. м. Вінниця: ВДПУ, 2024. С. 203-207 с.

Експериментальна база дослідження. Наше експериментальне дослідження проводилося у березні-травні 2024. Експериментальна база - КЗ «ДНЗ № 1» Експериментальною роботою було охоплено дошкільників 2-х груп – експериментальний (ЕГ – 17 дітей), в якому заняття проходили за експериментальною методикою та контрольний (КГ – 15 дітей).

Структура роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів та загальних висновків, списку використаних джерел (у кількості 95), 3 додатків А, Б, В. Загальний обсяг роботи становить 53 сторінок.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження підтвердило основні положення гіпотези і дозволило зробити такі висновки:

1. Основне призначення закладів дошкільної освіти – надати дитині знання, сформувати вміння й навички, необхідні для подальшого особистісного зростання, повноцінної життєдіяльності в соціумі. В Законі України «Про дошкільну освіту», Базовій програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» наголошується на важливості спрямування розвитку дитини на творчість, самовираження, самовизначення у життєвому просторі відповідно до її вікових можливостей.

2. Теоретичний аналіз наукових джерел дозволив конкретизувати поняття «творча уява» дітей дошкільного віку і визначити їх як стійкі індивідуально-психологічні властивості, що забезпечують успішність музичної і творчої діяльності дитини.

3. Як було визначено у нашій роботі театралізована діяльність - це ігрова діяльність в якій дитина, в силу специфічних особливостей, має тонко відчувати емоційний стан персонажів, займати позицію співчуваючого, співпереживаючого героя або глядача (емпатійна діяльність). Оскільки театральна діяльність виступала

джерелом розвитку творчого потенціалу, увага приділялась визначенню спеціальних умов розвитку творчості дитини, так як саме завдяки ним реалізувалися потреби дитини у самовираженні, спілкуванні, пізнанні себе через відтворення різних образів.

4. Серед педагогічних умов, що сприяли розвиткові творчої уяви дошкільників, активізації їхньої уваги, мислення, емоцій ми визначили такі:

- добір різноманітного та цікавого для дітей навчального матеріалу (на основі зрозумілих їм казок), зокрема наявність у творах не тільки яскравих образів, а й сюжетного розвитку;

- використання художньо-ігрових методів і театральних прийомів у процесі співу, слухання музики, вивчення ролей;

- взаємодія з батьками дошкільників;

- використання театральної діяльності на музичних та групових заняттях;

- створення на заняттях неформальної, доброзичливої атмосфери, дружнелюбне та поважне ставлення до кожної дитини.

5. У кваліфікаційній роботі розроблено й теоретично обґрунтовано методику поетапного розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку засобами театральної діяльності. Творчі здібності є інтегративною багатокомпонентною якістю, яка охоплює *мотиваційну, емоційно-вольову, когнітивну та комунікативну* сфери. Дослідження довело, що розроблена сукупність критеріїв адекватно відображає сутність розвитку творчої уяви та враховує специфіку процесу їх розвитку.

6. Експериментальна робота з дошкільниками здійснювалася такими *методами*, як: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, частково-пошуковий. Реалізація відбулася за рахунок включення в роботу: *непредметних ігор (або ігор-драматизацій) та предметних ігор (або ігор-інсценізацій)*.

Творчість дітей в театральній-ігровій діяльності розглядалася в трьох напрямках: (які за потреби об'єднувалися) : *-творчість продуктивна* (ствір власних сюжетів або творча інтерпретація заданого сюжету); *-виконавська* (мова, рухи) - акторські здібності; *-оформлювальна* (декорації, костюми тощо).

7. Практична робота включала: ігрові вірші-пісеньки, ігри, рухливі ігри за

мотивами казок або дитячих опер українських композиторів як реалізувалися за такими напрямками: 1)– робота над перетворенням «нереального» на «реальне» у контексті певної ситуації шляхом усунення невідповідності. 2) - передбачав розвиток особистісного емоційно-творчого ставлення до мистецьких творів, застосовуючи прийом «оживлення» музичних творів, так звані «живі картини. 3) – це театралізована постановка або музична вистава.

8. Результати формувального експерименту дали змогу констатувати суттєві позитивні зміни в рівнях сформованості творчої уяви старших дошкільників, що є прямим доказом ефективності розробленої методики засобами театральної діяльності.

Так, обчислення довели значну різницю рівнів сформованості творчої уяви в ЕГ та КГ. В ЕГ низький рівень показали 11,9% респондентів, тоді як в КГ - 26,7%; середній рівень в ЕГ зріс з 47,1% до 52,9%, а КГ - з 46,7% до 53,3%; в ЕГ значно зріс показник високого рівня - з 23,5% до 35,2%, тоді як в КГ показник залишився без змін - 20%. Такі зміни значно сприяли розвитку творчої уяви дошкільників старшого віку, що також підтверджує правильність нашої методики.

9. Наше дослідження довело, що саме залучення дошкільників до театральної діяльності розвиває такі творчі здібності як: творче образне мислення, творча уява, проблемно-пошукові нахили діяльності, пам'ять та оригінальність.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Подальшого вивчення й наукового обґрунтування потребують проблеми формування творчої уяви на фольклорному матеріалі, або засобами інтегрованих занять.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артемова Л. В. Вчись граючись // *Навколишній світ у дидактичних іграх дошкільників*. К.: Томіріс, 2015. 112 с.
- 2.Акулова О. Театралізовані ігри // *Дошкільне виховання*. 2005. № 4. С.56.
3. Базовий компонент дошкільної освіти // *Вихователь-методист дошкільного закладу*. Спецвипуск. 2012.С.4-30
4. Бевз Н.О.Спостереження в молодшій групі дошкільного навчального закладу : метод. посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2010. 160с.
5. Барташнікова І.А. Розвиток уяви та творчих здібностей у дітей 5-6 років: навч. посіб. 2-е вид., переробл. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2007. – 64 с.
6. Балацька Л. К. Уява в житті дитини. Навчальні матеріали онлайн. Загальна психологія. Хрестоматія.
URL: <https://pidru4niki.com> > [уява](#) (дата звернення 10.11.2021)
- 7.Біла І. М. Розвиток художнього сприймання у дошкільному віці // *Практична психологія та соціальна робота*. 2014. № 1. С. 4–8.
8. Березовська Т.О. Розвиток творчих художньо-естетичних здібностей дошкільників засобами інноваційних технологій // *Дошкільна освіта: проблеми, пошуки, інновації: зб. наук. і навч.-метод. праць*. Кривий Ріг, 2014. Вип. 4. С.165–169.
9. Березіна О. М., Гніровська О.З. Грайлик. Програма з організації театралізованої діяльності в дошкільному навчальному закладі. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 56 с.
10. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленевої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Издательский Дом «Слово», 2006.175с.
11. Волкова В.А., Чесняк Т.О. Роль театралізованої діяльності у розвитку творчих здібностей старших дошкільників // *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі*. Вип. 43 (96), 2015. с. 82-88. URL:

- <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2015/43/13.pdf> (дата звернення 26.06.2021).
12. Вільчинська О. Вікова специфіка розвитку уяви старшого дошкільника // *Наукові записки Інститут психології ім. Г.С.Костюка*. Київ, 2020. С.15-19.
URL: <http://ecopsy.com.ua › data › zbirkі> (дата звернення 1.09.2021)
 13. Вечканова І.Г. Театралізовані ігри в абілітації дошкільнят з інтелектуальною недостатністю. СПб. : КАРО, 2016. 164 с.
 14. Горбунова Н. Театралізована діяльність дошкільників // *Дитячий садок*. 2015. №38 (326). С. 3–15.
 15. Грузинська І.М. Особливості розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова // *Молодий вчений*, 2017. №8. С.211-214
 16. Голюк О. Методичні аспекти розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку// *Transformations in Contemporary Society: Humanitarian Aspects : monograph.*— Opole : The Academy of Management and Administration in Opole, 2017. С. 223-229.
URL: <https://dspace.vspu.edu.ua › bitstream › handle> (дата звернення 11.10.2021)
 17. Голюк О.А. Обґрунтування компонентів творчого потенціалу майбутнього педагога ДНЗ та школи І ступеня // *Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів : зб. наук. пр. / FOLIA COMENIANA: вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського*. Умань : ФОП Жовтий, 2015. С. 38-42.
 18. Гейко І. Використання інтерактивних форм і методів навчання. З досвіду роботи // *Тема*. 2014. №3-4. С. 229-232.
 19. Дроботій О. Л., Кривоніс М. Л. Впевнений старт: Художньо-естетичний розвиток майбутнього першокласника. Харків : Ранок, 2014. 208 с.
 20. Жейнова С., Мельникова Н. Педагогічні умови розвитку творчої уяви дітей засобами ігрової художньої діяльності // *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогіка. 2017. №18. С.81-85.

26. Закон України «Про дошкільну освіту» // *Освіта України*. К., 2001. С.55.
21. Євсіна О.М. Планування театралізованої діяльності в старшій групі
URL <https://rozrobka.in.ua> > [planuv](#) (дата звернення 23.11.2021)
22. Козлова С.А. Дошкільна педагогіка. М.: Академія, 2000. 434 с.
23. Калініна Л.А. Формування творчої особистості дитини дошкільного віку засобами театральнo-сценічної діяльності // *Науковий вісник МНУ імені В.Сухомлинського*, 2016. Випуск 1.45 (106). Педагогічні науки. С.46-49.
URL: http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/files/13_8.pdf (дата звернення 03.11.2021).
24. Кушнерук Т. Прекрасне навколо (форми роботи з художньо-естетичного розвитку дітей дошкільного віку) // *Дитячий садок. Мистецтво*. 2013. № 5. С.5–12.
25. Коваленко М.М. Педагогічні умови розвитку уяви молодших дошкільників у процесі зображувально-ігрової діяльності // *Науковий вісник Донбасу*. 2010. № 3.
URL <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> > (дата звернення 12.12.2020)
26. Кононко О. Л. Дитяча креативність крізь призму Базової програми «Я уСвіті» // *Дошкільне виховання*. 2008. № 7. С.3-7.
27. Комарівська Н. Розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного та молодшого шкільного віку засобами фольклору // *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. Вип. 46. С. 30-33.
28. Кузьменко Ю.В., Жиляєва Л.С. Розвиток творчих здібностей дитини як передумова успішної соціалізації особистості // *Таврійський вісник освіти*. 2015. № 1 (49). С. 142–146.
29. Ковшар О.В. Забезпечення розвивального середовища в навчально-виховному процесі п'ятирічок // *Наука і освіта*, 2014. №10. 94-98.
URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/6730/1/Kovshar.pd> (дата звернення 09.09.2021)
30. Ляховець Олеся. Види театралізованої діяльності дошкільнят та

критерії їх розвитку. Наукові праці Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, 2019.

URL:<https://vseosvita.ua> › library (дата звернення 19.09.2021)

31. Методи вивчення психічного розвитку дитини-дошкільника. Методичний посібник. С.Є Кулачківська, Т.О.Піроженко. Київ: Світич, 2003.40с.

32. Мігунова Є. В. Театральна педагогіка в дитячому саду. ТЦ Сфера, 2009.128 с.

33. Маріна І.О. Планування театралізованої діяльності дітей старшого дошкільного віку. Приклад планування.

URL:<https://vseosvita.ua> › library (дата звернення 19.09.2021)

34. Олійник О. М. Педагогічні можливості театралізованих ігор у формуванні творчої активності дітей старшого дошкільного віку // *Збірник наукових праць*. 2011. № 7. С. 324–327.
35. Пашукова Т.І., Допіра А.І. Практикум із загальної психології. Київ: Знання, 2010. С.61-70
36. Піроженко Т.О. Психічний розвиток дитини дошкільного віку: досвід роботи сучасного дошкільного навчального закладу. 2-е вид., стереот. Київ, 2016. 312 с.
37. Піроженко Т. Особистий потенціал дошкільника: умови розвитку в сучасному суспільстві // *Дошкільне виховання*. 2012. № 1. С.8-15. 48. Пісоцький О. П., Пісоцька Л.М. Проектування предметно-розвивального середовища в ДНЗ : навч. посіб. для студ. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. 57с.
49. Програма розвитку дітей «Українське дошкілля»
URL:<https://mon.gov.ua> › osvita (дата звернення 21.01.2021)
50. Павелків Р. В., Цигипало О.П. Дитяча психологія: Навч. посіб. К.: Академвидав, 2008. 432 с
51. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник. 2- ге вид., доповн. К. : Академвидав, 2013. 464 с. (Серія «Альма-матер»).
52. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І.Білан. Ред.О.Низьковської. Тернопіль : Мандрівець, 2017.256 с.
53. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» (нова редакція) : у 2 ч. / О.П.Аксьонова, А.М.Аніщук, Л.В.Артемова та ін. ; наук. кер. О.Л.Кононко. К. : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014.

54. Столяр Г.І. Сучасні педагогічні технології: досвід та інновації // *Початкова освіта: сучасні перспективи розвитку : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. 2018. С. 222–223.
55. 57.Суржанська В.А. Творчі завдання як засіб формування пізнавальної активності старших дошкільників : автореф. дис. ... канд. пед. наук :
13.00.08. Харків, 2004. 19 с.
- 58.Тарасенко Г.С. Розвиток художньо-творчого потенціалу обдарованої дитини (аспект дослідження методологічних засад і методичних шляхів) // *Теорія і методика навчання й виховання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку: від історії до інновацій : [монографія] / за заг. ред. А.А.Сбруєвої, С.М.Кондратюк та ін. Суми : Мрія, 2016. С. 325-342.* 59.Театралізована діяльність як засіб розвитку мовленевої компетенції(досвід м.Суми). URL:<http://dnz17.org.ua> > . (дата звернення 11.04.2021)
60. Хропата І. Театралізована діяльність як чинник розвитку колективної взаємодії між вихователями та дітьми дошкільного віку в освітньому процесі // *Збірник наукових статей студентів спеціальності «Дошкільна освіта» / за заг. ред. проф. О. Л. Кононко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2019. С. 286 – 290.*
61. Шелестова Л. В. Пізнання світу та естетичний розвиток старших дошкільників засобами образотворчого мистецтва // *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 9-10. С. 49–53.
62. Шліль Л.М. Драматизація та інсценування художніх творів. З досвіду роботи ЗДО м.Суми. URL:<http://dnz17.org.ua> > (дата звернення 1.04.2021)
- 63.Шкльода А.В. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку // *Інформаційний посібник*.
URL:<https://vseosvita.ua/library/informacijnij-posibnik-no1-rozvitok-tvorcihzdibnostej-ditej-doskilnogo-viku-66212.html>
(дата звернення 18.12.2021)

64. Фесенко М.І. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами театрального мистецтва. Кваліфікаційна робота. Суми, 2020.

URL:<https://repository.sspu.edu.ua/bitstream> (дата звернення 1.10.2021)

65. Pakhalchuk N. Pedagogical conditions of activation of children's motional activity // *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : наук. журн. Суми : Вид-во Сум.ДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. №6 (60). С. 240-254.